

Bernáth Magdolna
Lénárd Judit
Patonainé Kökényesi Katalin

Sokszínű
Magyar nyelv
munkafüzet **6**

Mozaik Kiadó – Szeged, 2013

1. a) Olvassátok el a következő szöveget, majd húzzátok alá a képzett igéket!

Fogalma sincs, hogy mit eszik egy teknős. Az iskolatáskájában talált még egy fél rágót, azt is elé tette. De Dorottya egyáltalán nem evett. [...]

Amikor apu hazaérkezett, Kavics teljesen elfelejtette Dorottyát. Mert apu egész délelőtt vele beszélgetett, nem is csomagolt, se nem borotválkozott, hiába biztatta anyu, csak a gyerekeknek mesélt. Rengeteg ajándékot hozott, meg még egy csöpp fenyőt, azt útközben vette egy repülőtéren, a virágárusnál. Kavics annak örült a legjobban: júniusban még sose volt karácsonyfája. El is ültették apuval egy cserépbe.

(Nagy Katalin: A világ legrosszabb gyereke)

b) Írjátok be a megfelelő helyre az aláhúzott igéket! Amelyik fajtára nem taláztatok példát, oda írtatok önállóan két képzett igét!

Igéből képzett ige:

Főnévből képzett ige:

Melléknévből képzett ige:

Számnévből képzett ige:

2. Kapcsold össze a szavakat a képzőkkel! Írd le a képzett igéket!

kevés	sír	sárga	önt	sodor
cukor	bátor	lassú	mos	

-ll	-at/-et	-tat/-tet
-hat/-het	-ul/-ül	-ít
-kod(ik)/-ked(ik)/-köd(ik)	-z	-int

.....

.....

3. a) Húzzátok alá a szólásokban és a közmondásban a képzett igéket! Kari-kázzátok be a képzőket!

- Hiányzik egy kereke.
- Egy szikra a várat is meggyújthatja.
- Párját ritkítja.
- Kiugratja a nyulat a bokorból.

b) Válassz ki egyet az állandósult szókapcsolatok közül! Írj ezzel a címmel egy rövid elbeszélést a füzetedbe!

1. Olvassátok el Kányádi Sándor *Hallgat az erdő* című versének részletét, majd oldjátok meg a feladatokat!

Hallgat az erdő,
kajtat a farkas;
kérődzik csendben
s fülel a szarvas.

Hopp, most az ordas
orrát lenyomja,
s fölkapja menten:
rálelt a nyomra!

Szökken a farkas,
megnyúlik teste,
szökken, de éppen
ez lett a veszte.

Roppan a hó, s a
száraz ág reccsen,
ágyúlövésként
hallszik a csendben.

Roppan a hó, s a
száraz ág reccsen,
s már a szarvas sem
kérődzik resten:

ina, mint íjhúr
feszül és pendül,
teste megnyúlik:
futásnak lendül.

- a) Mi történik az erdőben? Foglaljátok össze egy mondatban!

.....
.....
.....

- b) Magyarázzátok meg a következő szavak jelentését a vers alapján!

kajtat:

hallszik:

- c) Alkossátok meg az alábbi igék felszólító mód, jelen idejű, E/3. személyű alakját!

hallgat: kérődzik:

rálelt: megnyúlik:

roppan feszül:

2. Írjátok a megadott igék megfelelő felszólító módú alakját a mondatokba! Milyen szabályra kellett figyelnetek? Beszéljétek meg!

mutat → Elég volt, most (E/2.) valami újat!

fáraszt → (T/2.) a halat, mielőtt hálóba emelíték!

gyűjt → (T/3.) össze a pénzt az ajándéokra!

3. Pótoljátok a kimaradt felszólító módú igék rövid alakját! Vitassátok meg, miért rendhagyó ezeknek az igéknek a ragozása!

- hisz → (E/2.) el, amit mondok, mert ez az igazság!
 lő → (E/2.) már el a labdát, ne tologasd!
 iszik → Egy hajításra (E/2.) ki a vizet a pohárból!

4. a) Figyeljétek meg az alábbi mondatpárokat! Mely mondatokban szerepel helyesen az igealak? Jelöljétek X-szel!

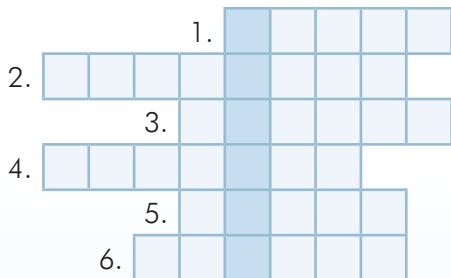
- A gyerekzsúrokon rendszerint az ünnepelt osztja szét a tortát.
 Nálunk az a szokás, hogy a tanár ossza szét a feladatlapokat.
 Az automatába dugd a jegyedet, az majd kilyukassza!
 A jegykezelő automata kilyukasztja a buszjegyeket.
 Miért nem akasztja a fogásra a kabátját?
 Donát soha nem akassza fel rendesen a tornazsákját.

b) Milyen mondatokban lennének helyesek az a) feladatban hibás használatú igealakok? Írjatok egy-egy példamondatot!

.....

5. Fejtsétek meg a keresztrejtvényt! Figyeljétek a helyesírást!

1. hord → felszólító mód, jelen idő, E/2., határozott ragozás, rövidebb alak
2. szó → felszólító mód, jelen idő, T/2., általános ragozás
3. olvas → felszólító mód, jelen idő, E/2., általános ragozás
4. hisz → felszólító mód, jelen idő, E/3., általános ragozás
5. vesz → feltételes mód, jelen idő, E/3., határozott ragozás
6. fest → felszólító mód, jelen idő, T/3., határozott ragozás

Megfejtés:

6. a) Állapítsd meg, hogy az alábbi igéket *j*-vel vagy *ly*-nal kell-e írni!

befe.....ez, bu.....dosik, bú.....ik, bö.....től, dí.....az, furu.....ázik,
fo.....tat, korcso.....ázik, elre.....t, ha.....ózik, megfe.....t,
megkomo.....odik, moso.....og, megi.....eszt, pá.....ázik,
se.....pít, sóha.....tozik, szabá.....oz, szegé.....ez,ukaszt, elfo.....t

b) Az egyik igét kétféle módon is írhatjuk. Alkoss mondatokat, amelyekből kiderül a jelentéskülönbség!

.....
.....

7. Egyik barátotok életében először megy túrázni. Lássátok el jó tanácsokkal! Használjátok fel a következő igék felszólító módú alakjait!

visz, vigyáz, gyűjt, mond, küld, figyel, elmulaszt, megy, eszik, iszik, hisz, hagy

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

15. Égitestek nevei, állatnevek, márkanevek és helyesírásuk

1. Nézzetek utána a könyvtárban vagy az internet segítségével, hogy ki volt Kassziopéia, és hogyan „került fel” az égboltra! Milyen csillagképek kapcsolódnak hozzá?

.....

.....

.....

.....

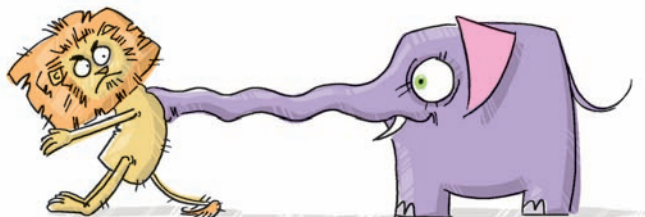
.....

.....

.....

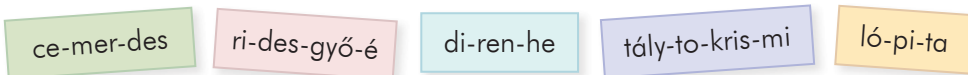

2. a) Alkossatok csoportokat, és találjatok ki olyan tréfás állatneveket, amelyek utalnak az egyes állatok valamilyen tulajdonságára!

- b) Írjatok rövid mesét (pl. csalimesét) a nevek felhasználásával a füzetetekbe! Olvassátok fel a többieknek!

3. a) Mely márkanevek szótagjai keveredtek össze? Írjátok le őket helyesen!

.....

.....

- b) Kapcsoljátok a fenti márkanevekhez egy termék nevét (pl. Pick szalámi)!

.....

.....

16. Intézménynevek, címek, díjak, kitüntetések és helyesírásuk

1. Kiról, miről nevezhették el az alábbi intézményeket? Párosítsátok a neveket az intézményekkel, majd alkossátok meg az intézményneveket!

Rubik Ernő
Galileo Galilei
Gombóc Artúr

játekmuzeum és muhely
csokolademuzeum
csillagvizsgalo

.....
.....

2. Tegyétek sorrendbe a szótagokat, és írjátok le helyesen az alábbi címeket!

csil, ri, gok, la, eg:

gyar, lyes, í, ma, tár, rá, he, si, szó:

kö, ku, zi, ga, nem, ma, tya, zet, zin:

3. Írjátok be helyesen az alábbi tulajdonneveket a táblázat megfelelő helyére!

azanyuenvagyok

onkentestuzoltoszolgálatiirem

eotvoslorandemlékerem

nyugatipalyaudvar

petofiirodalmimuzeum

nationalgeographickids

kincsemdij

csutakésaszurkelo

centralkavehaz

nagylaszloaltalánosiskolaésgimnázium

Különírjuk		Kötőjellel írjuk
Minden szó nagy kezdőbetűs (kivétel: kötőszó, névelő)	Csak az első szó nagy kezdőbetűs	

1. Olvassátok el az alábbi szöveget, majd oldjátok meg a feladatokat! Csoportokban dolgozzatok!

Ha a dél-alföldi, Csongrád megyei nagyvárosban jártok, tegyetek egy rövid sétát a szegedi belvárosban! Menjete el a Dugonics téri szökőkúthoz, melynek szegélykövein Juhász Gyula egyik verséből olvashattok részletet! Nem messze onnan egy mikszáthos emlékhelyet is megtekinthettek: azt az Oskola utcai házat, ahol az író Szegedi Napló-beli tudósításain dolgozott. A Tisza-parti épületek közül messziről is jól látható a Móra Ferenc Múzeum homlokzata, melyen a következő olvasható: a közművelődésnek. Innen a Belvárosi hídon sétálhattok át az újszegedi oldalra, ahol remekül kikapcsolódhattok: pihenhettek a Liget árnyas fái alatt, vagy ha kedvetek tartja, strandolhattok a Tisza-parton. Nyári estéken pedig a Dóm téri Szegedi Szabadtéri Játékok programjai csábítanak, melyek minden évben nagy sikert aratnak.

- a) Versenyezzetek! Melyik csoport találja meg a legrövidebb idő alatt a szövegben megbújó tulajdonnévből képzett mellékneveket (10 darab)!

.....
.....

- b) Saját lakóhelyeteken keressetek 5 tulajdonnevet, és írjátok fel őket egy cédulára! Adjátok tovább a papírt a következő csoportnak, az ő feladatuk lesz megalkotni a belőlük képzett mellékneveket!

- c) Közösen ellenőriztétek a helyesírást!

2. a) Keressétek meg a földrajzi nevek összekeveredett darabjait, majd írjátok le őket!

.....
.....

- b) Írjátok le az -i képzős alakjukat!

.....
.....
.....

3. a) Alkossatok csoportokat! Keressétek meg az -i, -s, -beli képzős mellékneveket a betűkígyóban! Írjátok le őket!

eötvszjözsefutcainemzetidalbeliárpádhídierzsébetfürdőimadáchszínházifranci
aországitiszapartihevesmegyeivelenceitavibartókbélaioiscardíjkárpátmeden
ceibalonfelvidékihelsinkimikszáthos

.....

.....

.....

- b) Készítsetek ti is hasonló betűkígyót a füzetetekbe!

4. Párkereső. Képezz a tulajdonnevekből mellékneveket, majd keresd meg az összetartozó szavakat! Írd le az összetételeket!

Szeged

Baja

Tihany

..... visszhang papucs halászlé

5. Írj egy 10 mondatos fogalmazást a füzetedbe, amelyben bemutatsz, hogy hol szeretnél lakni! Lakhelyedet „meseföldrajzzal” is létrehozhatod! Versenyezzetek, ki tud több tulajdonnévből képzett melléknevet beleszólni a fogalmazásába!

1. Pótoljátok a hiányzó kötőjeleket, majd írjátok le helyesen a számokat betűvel!

- ötmillióegyezerkétszáznegyven
- nyolcmillióhétezerhárom
- hétmilliótizennégyezerhat
- négymillióöt
- hárommillióhatezerkétszáznégy
- hatmillióhatezerhatszázhat
- egymillióegyezeregyszázegy
- kilencmillióötszáznégy
- tízezeregy
- kétmilliókétszázkettő

2. Töltsétek ki a táblázatot a mintának megfelelően!

elseje	elsején	elsejéig	elseji	elsejei	elsejét
1-je					

3. a) Írd le számjegyekkel a kiemelt szavakat!

- **második** (emelet)
- (március) **ötödikén**
- **tízes** (busz)
- **hatodik** (osztály)
- **negyedikesek** (terme)
- **kilenckor** (találkozunk)
- (április) **elsején**
- **harmadikkal** (együtt)

b) Írd le betűvel a számokat!

- 4-gyel elosztva 20-at kapunk
- XXI. század
- 3-mal osztható
- 2319
- 6 945 274
- $2/5$

4. Tedd ki a keltezőkben a pontokat oda, ahová szükséges!

- 2012 szept 3-án
- 2011 telén
- 2012 előtt
- 2012
- 2012-ben
- 2012 december 31
- 2013 jan 1-jén
- 2012 szeptember havában

5. Figyeld meg a képeket, majd alkoss dátumot tartalmazó mondatokat témájuk alapján!

.....

.....

.....

1. Alkossatok párokat! Felváltva mondjatok egymásnak személyes névmásokat tartalmazó kijelentéseket a példamondatok szerint!

Pl. Én a Balatonnál nyaraltam, te pedig a hegyekbe utaztál.

Mi testnevelésórán futballoztunk, ők viszont futottak az iskola körül.

2. a) Pótoljátok a mondatokban a hiányzó személyes névmásokat!

- Miért nem készültetek fel a dolgozatra? Csalódtam
- Azt mondta, hogy nem vagyok elég gyors.
- hagytam a pulóverem. Kérlek, hozd el holnap a suliba!

b) Beszéljétek meg, mitől különlegesek a pótolt névmások!

3. a) A közmondásokban, szólásokban is találkozhatunk a birtoklás kifejezésével. Húzzátok alá a mondatokban a birtokos névmásokat!

- Ami tied, az az enyém, de ami az enyém, ahhoz semmi közöd.
- Jobb az enyém egy, mint a másé kettő.
- Jobb a kicsiny édes miénk, mint a sok másé.

b) Fogalmazzatok át saját szavaitokkal az állandósult szókapcsolatokat! Beszéljétek meg, egyetértetek-e vagy sem az állításokkal!

4. Párokbán dolgozzatok! Figyeljétek meg a képet, majd alkossatok róla mondatpárokat úgy, hogy az egyikben ragos névszó, a másikban birtokos névmás szerepeljen! A füzetben dolgozzatok!

Pl. A falon Gergő érmei lógnak. A falon lógó érmek az övéi.

24. A kölcsönös és a visszaható névmás

1. a) Olvassátok el Kányádi Sándor versrészleteit! Keressétek meg bennük a kölcsönös névmásokat!

Ha nem volnék, te sem volnál,
én sem volnék, ha nem volnál.
Vagyunk ketten két szép nyárfa,
s búvunk egymás árnyékába.

(Két nyárfa)

Nyári alma ül a fán,
fa alatt egy kisleány.
Néz a kislány föl a fára,
s le az alma a kislányra.
Nézi egymást mosolyogva:
lány az almát, lányt az alma.

(Nyári alma ül a fán)

- b) A példák alapján fogalmazzatok meg, mi a kölcsönös névmások szerepe a mondatokban!

.....

2. Fejezd be a megkezdett mondatokat kölcsönös névmással, majd írd önállóan is a füzetedbe három hasonló mondatot a témához!

A jó barátok figyelnek

Ünnepeken megajándékozzák

A bajban segítenek

Sokat beszélgetnek

3. a) Keresd meg és húzd alá a szövegben a visszaható névmást!

Dongó komor gondolatai pedig visszakanyarodtak a balszerencsés vizsgához, ahhoz a pillanathoz, amikor belépett a vizsgabarlangba, és szemközt találta magát egy rettentő, lángot okádó sárkánnyal...

(Békés Pál: A kétbalkezes varázsló)

- b) Írd önállóan három mondatot, melyben visszaható névmás is szerepel!

.....
.....
.....
.....

1. Olvassátok el az alábbi részletet Darvasi László *Trapiti* című művéből, majd válaszoljatok a kérdésekre!

A vegyeskereskedésben megcsörrent a telefon.

– Itt Kelemen Aranka vegyeskereskedése! Rendelést is felvesszünk. Ha fáj a lába, ha hasogat a dereka, házhoz is szállítunk!

– Jól van, Aranka, hagyja ezt most, itt Kázmér úr beszél a múzeumból – dörmögtek a vonal másik végén.

– Ó, készítsek önnek salátás ebédszendvicset, Kázmér úr? – tudakolta lelkesen Kelemen Aranka.

– Születésnap tortája van-e, Aranka?

– Magától értetődik, Kázmér úr! Születésnapja van? Szívből gratulálok, Kázmér úr! Hányadik?

– Gyertyák vannak-e a tortán, kedves Aranka?

– Már hogyné lennének az én születésnap tortáimon gyertyák, Kázmér úr?! –

méltatlankodott Aranka. – [...] Hányadik születésnapját ünnepeljük, Kázmér úr?!

– Nincsen születésnapom, Aranka – dühnyögte Kázmér úr.

– Tortát akar ebédelni, Kázmér úr? De hiszen az nem egészséges!

a) Kik a párbeszéd szereplői? Milyen viszonyban lehetnek egymással? Miért?

.....

b) Milyen céllal hívja fel Kázmér úr a vegyeskereskedést? Keressétek meg a szövegben az erre vonatkozó részletet!

c) Mi a kommunikációs zavar oka Kázmér úr és Kelemen Aranka között? Hogyan lehetne megszüntetni? Alkossatok párokat, és írjátok meg a párbeszédet!

.....

d) Játsszatok el néhányat a párbeszédetek közül! Szerintetek melyek a legjobbak? Miért? Milyen nem nyelvi kifejezőeszközök segítettek a kommunikációs cél elérését? Beszéljétek meg!

e) Milyen nem nyelvi kifejezőeszközök segítettek volna a kommunikációs cél elérését Aranka és Kázmér úr személyes találkozósa esetén?

.....

f) Írjatok 5-6 mondatos reklámszöveget, amely Kelemen Aranka vegyes-kereskedését népszerűsíti! A szövegben szerepeljenek tájékoztató, érzelmkifejező és felhívó mondatok is!

.....

.....

.....

.....

.....

2. Az alábbi képek segítségével fogalmazzatok olyan mondatokat, amelyek célja az információközlés vagy -kérés, az érzelmek kifejezése, illetve felszólítás valamilyen cselekvésre! Használjatok különböző mondatfajtákat!

Mondatfajták	Mondat	Kommunikációs cél
Felkiáltó mondat		
Kérdő mondat		
Felszólító mondat		
Kijelentő mondat		
Óhajtó mondat		

TARTALOMJEGYZÉK

1. Tanulj tanulni!	4	25. A mutató és a kérdő névmás	48
2. Év eleji ismétlés	6	26. A vonatkozó, az általános és a határozatlan névmás	50
Igék és határozószók		27. Összefoglalás	52
3. A szófajok	8	Igenevek	
4. Az ige fogalma	9	28. A főnévi igenév	54
5. Az igeidők	11	29. A melléknévi igenév	56
6. Az igemódok	13	30. A határozói igenév	57
7. Az ige ragozása	15	31. Összefoglalás	58
8. A leggyakoribb igeképzők	16	Szavak közti kapcsolatok	
9. Az igék helyesírása	17	32. A szavak tartalmi összefüggései	60
10. A határozószó	20	33. A szólások eredete	61
11. Összefoglalás	22	34. Összefoglalás	63
Főnevek		Kommunikáció	
12. A főnév	24	35. A kommunikáció célja	64
13. A személynevek és helyesírásuk	27	36. A jellemzés	66
14. A földrajzi nevek és helyesírásuk	29	37. Összefoglalás	70
15. Égitestek nevei, állatnevek, márkanévek és helyesírásuk	32	Könyv- és könyvtárhasználat	
16. Intézménynevek, címek, díjak, kitüntetések és helyesírásuk	33	38. Könyv- és könyvtárhasználat	72
17. Összefoglalás	34	39. Sajtótermékek	73
Melléknevek és számnevek		40. Összefoglalás	74
18. A melléknév	36	41. Év végi összefoglalás	76
19. A melléknevek helyesírása	38		
20. A számnév	40		
21. A számnév helyesírása	42		
22. Összefoglalás	44		
Névmások			
23. A személyes és a birtokos névmás	46		
24. A kölcsönös és a visszaható névmás ...	47		